

Binnen de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking bestond bij de fracties van de VVD, PvdA, SP, CDA, PVV en ChristenUnie de behoefte de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Zaken over Handel van 2 en 3 maart 2017 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1719) alsmede het verslag van de Handelsraad van 11 november 2016 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1703).

De voorzitter van de commissie,
De Roon

Adjunct-griffier van de commissie,
Wiskerke

Inbreng VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie danken de Minister voor haar voortgangsrapportage handelsakkoorden en hebben hierover enkele vragen.

De doelstelling om de onderhandelingen over het verdrag over de handel in diensten (TiSA) af te ronden in 2016 is niet gehaald, mede door de uitkomst van de verkiezingen in de Verenigde Staten (VS). Is reeds bekend wanneer de onderhandelingen worden hervat?

Ook de onderhandelingen over het vrijhandelsakkoord tussen de EU en de VS (TTIP) liggen op dit moment stil; er is nog geen volgende onderhandelingsronde gepland. Kan de Minister aangeven of en hoe de EU zich inzet om deze onderhandelingen weer op te starten? En kan de Minister tevens iets zeggen over de opstelling van de Amerikanen nu president Trump begonnen is aan zijn termijn? Zijn er signalen dat de Amerikanen verder willen onderhandelen of de onderhandelingen juist definitief willen beëindigen? De leden van de VVD-fractie vragen de Minister haar antwoord toe te lichten.

Voor het akkoord met de Filipijnen is het Bruto Binnenlands Product (BBP)-effect verwaarloosbaar klein (-0,0004%). De leden van de VVD-fractie vragen of de participerende landen, waaronder Nederland, iets kunnen doen om dit effect om te buigen naar een positief effect?

De leden van de VVD-fractie benadrukken dat zij tevreden zijn met de inzet van het kabinet om de internationale concurrentiepositie van de varkenssector binnen het vrijhandelsakkoord tussen de EU en Canada (CETA) te versterken en toekomstbestendig te maken. Wanneer verwacht de Minister de goedkeuringswet voor CETA naar de Tweede Kamer te sturen?

Het BNC-fiche over de Dual-Useverordening hebben de leden van de VVD-fractie met interesse gelezen. De Minister spreekt in de brief uit dat het voorstel van de Europese Commissie in principe gesteund kan worden, ware het niet dat Nederland vraagtekens zet bij de impact op administratieve lasten voor de overheid en het bedrijfsleven. Ook de leden van de VVD-fractie zijn kritisch over het voorstel. Kan de Minister een overzicht naar de Kamer sturen met een uitgebreidere toelichting op de zorgen van Nederland over het voorstel? Welke impact verwacht de Minister van het voorstel van de Commissie en wat zal dit kosten?

Inbreng PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele Raad voor Buitenlandse Zaken over Handel, welke op 2 en 3 maart a.s. zal plaatsvinden. Ook hebben zij kennisgenomen van het verslag van de voorgaande RBZ Handelsraad. Zij brengen graag onderstaand in.

Multilateraal Investeringshof

De leden van de PvdA-fractie zijn blij dat er voortgang wordt gemaakt met de oprichting van een Multilateraal Investeringshof. De Minister geeft aan dat hiervoor breed draagvlak binnen de Raad lijkt te bestaan. Hoe ziet zij dit onder maatschappelijke organisaties en vakbonden? De PvdA-fractieleden zien graag een appreciatie van de consultatie die op EU-niveau plaatsvindt, alsook van de contacten die de Minister zelf heeft met belanghebbenden. Op basis van documenten van de Europese Commissie, zoals het discussion paper van 14 december jl., willen deze leden een aantal punten aanhalen.

In de «voorstellen» komt voornamelijk de toegankelijkheid van het Hof voor sociale partners, waaronder vakbonden en ngo's, niet voor. Daarbij komt dat er geen verankering is voorzien, op grond waarvan derden multinationals aansprakelijk kunnen stellen voor arbeids- of milieuschendingen. Hoe ziet de Minister de toegang van derden en bijbehorende basis op grond waarvan geschillen zouden kunnen worden beslecht? Deelt zij de mening dat effectieve toegang voor derden essentieel is om arbeids- en milieunormen op gelijk niveau als financiële schade voor bedrijven te beschermen? Hoe gaat zij dit punt opbrengen in de Raad en is zij bereid hierover terug te rapporteren aan de Kamer?

De leden van de PvdA-fractie hechten aan een zo onafhankelijk mogelijke positie voor het Hof. Dat betekent niet gelieerd aan, of ondergebracht bij, bestaande raamwerken voor investeringsbescherming. Deelt de Minister deze opvatting, en is zij bereid te pleiten voor de oprichting van een nieuw onafhankelijk instituut?

Inhoudelijk lijkt nog onduidelijkheid te bestaan over welke capaciteiten de arbiters moeten hebben. Voor de fractieleden van de PvdA is het belangrijk dat de arbiters naast kennis van investeringsrecht ook uit de voeten kunnen met milieu en arbeidsrecht. Welke mogelijkheden ziet de Minister om die hard nodige diversiteit op voorhand al voldoende te waarborgen?

Douane-unie EU-Turkije

De Minister schrijft dat Nederland zich bij de modernisering van de douane-unie met Turkije wil inzetten voor het verankeren van mensenrechten, democratie en rechtsstaat. De fractieleden van de PvdA vinden dit verstandig en horen graag op welke wijze de Minister een dergelijke verankering voor zich ziet. De landbouwsector is een van de sectoren waarvoor de handelsafspraken zullen worden uitgebreid. Een sector waar de laatste jaren ogenschijnlijk steeds vaker kinderarbeid voorkomt, met name verricht door vluchtelingenkinderen. Hoe kijkt de Minister aan tegen het enerzijds intensiveren van de handel in deze sector en het anderzijds bestrijden van mensenrechtenschendingen? Welke rol dicht zij de Turkse overheid en bedrijven in zogenaamde risico(sub)sectoren hierbij toe?

Environmental Goods Agreement en Trade In Services Agreement

De leden van de PvdA-fractie volgen met interesse de voortgang inzake het Environmental Goods Agreement (EGA) over milieugoederen. Deze leden delen de ambitie voor een zo hoog mogelijk milieueffect. Kan de Minister in dat licht specifiekere definiëren wat voor haar en medestanders in de Raad een «substantieel milieueffect» zou zijn? De leden van de PvdA-fractie hebben met instemming kennisgenomen van het feit dat de Minister in gesprek is gegaan met maatschappelijke organisaties over de Trade in Services Agreement (TISA). Kan de Minister toezeggen dit, al dan niet op ambtelijk niveau, vaker te doen en daarover ook de Kamer op de hoogte te stellen?

Transatlantic Trade and Investment Partnership

In oktober jl. vond de voornamelijk laatste onderhandelingsronde over het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) plaats. De Minister stelt echter dat er een pauze is ingelast, gezien de stugge onderhandelingspositie die de Verenigde Staten zichzelf aanmeten. De ruimte tussen deze haaks op elkaar staande signalen, zit in het feit dat de Commissie nog wel onderhandeld over «technische dossiers». Is de Minister het eens met de leden van de PvdA-fractie dat het onhandig is om enerzijds te

spreken van een pauze terwijl er anderzijds over technische details wordt doorgesproken? Is zij bereid om te pleiten voor een daadwerkelijke pauze in de onderhandelingen? En indien dit niet mogelijk is, om in de Raad te pleiten voor transparantie over welke «technische dossiers» er momenteel wordt gesproken met de Amerikanen? Daarnaast vragen de leden of de Minister vertrouwen heeft in de *reset* die zij meermaals heeft aangegeven door te willen voeren in handelsakkoorden. Hoe wordt er binnen de Raad gereageerd op de door Nederland voorgestelde verbeteringen voor handelsakkoorden? Acht de Minister, rekening houdend met het krachtenveld in de Raad, het haalbaar dat deze gewenste *reset* nog wordt doorgevoerd bij TTIP (mocht dit verdrag er ooit nog komen)?

Handelsdefensief instrumentarium en bescherming persoonsgegevens
Tot slot zijn de leden van de PvdA-fractie tevreden over de toezeggingen die de Minister deed inzake de hervormingen van het handelsdefensief instrumentarium. Zij deed dit tijdens het AO Behandelvoorbehoud antidumping- en antisubsidieverordening van 16 februari jl.

Ook danken de leden de Minister voor haar terugkoppeling naar aanleiding van de motie Jan Vos c.s. (Kamerstuk 33 750 XVII, nr. 28) over de bescherming van persoonsgegevens in handelsverdragen. Zij kijken uit naar de publicatie van het EU-voorstel hieromtrent.

Inbreng SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda en de andere geagendeerde stukken en relevante documenten en ontwikkelingen. De leden hebben over een aantal thema's de volgende vragen en opmerkingen.

TTIP

De leden van de SP-fractie lezen in het verslag van de vorige RBZ Handel dat het kabinet de onderhandelingspauze inzake TTIP wil benutten als periode van reflectie, waarbij gekeken gaat worden hoe de onderhandelingen over handelsakkoorden kunnen worden *gereset*. De leden vragen het kabinet of zij de Kamer op de hoogte kan houden van dit proces, en of er een schets kan worden gegeven van de *reset*inzet wat betreft TTIP van de zijde van het kabinet. Ook willen deze leden graag weten of er nu helemaal geen onderhandelingen gevoerd worden tussen de EU en VS, en indien dat wel het geval is, op welk niveau en waarover. Zijn deelakkoorden over TTIP mogelijk?

CETA

Kan de Minister aangeven of alle protocollen en welke bijlagen gewijzigd kunnen worden door het CETA Gemengd Comité, zoals vermeld in reactie op schriftelijke vragen van het lid Van Dijk (2016Z24727)? Impliceert artikel 30.2, lid 2 van het CETA-akkoord dat deze wijzigingen te allen tijde doorgevoerd kunnen worden, zonder raadpleging dan wel goedkeuring van de nationale parlementen?

De leden van de SP-fractie lezen met verbazing dat het kabinet nog altijd van mening is dat de zorgpunten van FNV, CNV en MHP over CETA goed ondervangen zijn, zowel wat betreft de vormgeving als de inhoud van het verdrag met additionele verklaring. De leden wijzen er echter op dat de FNV op haar website na de goedkeuring van het CETA-verdrag door het Europees parlement het volgende heeft geschreven: «CETA biedt onvoldoende garanties en levert te veel risico's op. Het ondermijnt internationale verplichtingen en afspraken op het gebied van arbeid, milieu, dierenwelzijn en volksgezondheid. Multinationals die zich

geschaad voelen door democratische besluiten kunnen een beroep doen op een rechtssysteem met investeringbescherming (ICS), dat ze bevoordeelt.» De leden van de SP-fractie verzoeken de Minister te reageren op deze zorgen, die kennelijk onvoldoende zijn weggenomen voor in ieder geval de FNV.

Kan de Minister aangeven wanneer zij verwacht de goedkeuringswet voor CETA naar de Tweede Kamer te kunnen sturen?

EU-Japan

De leden van de SP-fractie lezen in antwoord op schriftelijke vragen van het lid Van Dijk (2016Z24727) dat er nog geen akkoord is bereikt over investeringsbescherming in het EU-Japan akkoord. Gezien de onderhandelingen over dit akkoord echter in een stroomversnelling lijken te komen, vragen de leden om de stand van zaken omtrent dit specifieke punt nader te verduidelijken. Kan de Minister daarbij aangeven of er sprake is van een verschil van mening over de vormgeving van investeringsbescherming tussen de onderhandelingspartners? Indien dat het geval is, kan de Minister dan eveneens aangeven in hoeverre de onderhandelingsinzet van de EU en Japan van elkaar verschilt?

De leden van de SP-fractie lezen dat de onderhandelingspartijen in een gezamenlijke interpretatieve verklaring overeen zijn gekomen om de afdwingbaarheid van duurzaamheidsafspraken te evalueren. Kan de Minister uiteenzetten hoe dit proces eruit ziet, wanneer de uitkomst verwacht kan worden en hoe de Kamer op de hoogte gehouden wordt van deze belangrijke evaluatie? Wat is de Nederlandse inzet op dit punt?

De leden van de SP-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat Nederland er bij de Commissie op aan zal dringen om het voorstel rondom grensoverschrijdende gegevensstromen openbaar te maken zodra de interne beraadslaging binnen de EU is afgerond. Deze leden willen van de Minister weten of er dan nog de mogelijkheid bestaat om als nationaal parlement invloed uit te oefenen op het voorstel. Mocht het niet lukken om het voorstel in openbaarheid te brengen, zal het dan mogelijk zijn voor individuele leden om het vertrouwelijk in te zien?

EU-Filipijnen

De leden van de SP-fractie wijzen erop dat er deze week opnieuw een milieuactivist is vermoord op de Filipijnen. De leden van deze fractie maken zich ernstig zorgen om de situatie in het land, en vragen zich af of het überhaupt wenselijk is om met een dergelijk land een handelsakkoord te sluiten. Kan de Minister aangeven op welke wijze de Filipijnse regering wordt aangesproken op de erbarmelijke mensenrechtensituatie in het land in de context van de onderhandelingen?

TiSA

De leden van de SP-fractie constateren dat uit het onderzoek van de Stichting Economische Onderzoek (SEO) over de effecten van TiSA blijkt dat TiSA geen significant effect zal hebben op landen die niet deelnemen aan de onderhandelingen. Voor de minst-ontwikkelde landen stellen de onderzoekers dat het effect op het BBP nihil is, zo lezen deze leden. De leden herinneren de Minister eraan dat de inzet van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking als het gaat om internationale handelsverdragen, zeker sinds de *reset*, is om derde landen zoveel mogelijk voordeel te laten genieten van internationale handel en

internationale handelsverdragen. De leden vragen de Minister in hoeverre zij zich hier alsnog voor gaat inspannen.

Flankerend beleid

De leden van de SP-fractie lezen in de kabinetsbrief over flankerend beleid dat concurreren op kwaliteit in plaats van op prijs en volume bijdraagt aan duurzame groei. Deze leden willen graag per landbouw/vleessector van het kabinet weten of het verduurzamen van deze sectoren een expliciete doelstelling is van de Europese en Nederlandse onderhandelingsinzet.

SEO-onderzoek

De leden van de SP-fractie lezen in de kabinetsreactie op het SEO-rapport dat er flankerend beleid gevoerd zal worden voor groepen die nadeel kunnen ondervinden van handelsakkoorden. Dit beleid zou bestaan uit adequate maatregelen binnen handelsakkoorden, een proactief arbeidsmarkt beleid en eventuele maatregelen voor specifieke sectoren. De leden van de SP-fractie vragen de Minister om de genoemde onderdelen van dit beleid nader te specificeren per handelsakkoord en groep, en vragen zich tevens af in hoeverre dit proces reeds in gang is gezet.

De leden schrikken van het feit dat lage-inkomenslanden, lage-middeninkomenslanden en middeninkomenslanden er respectievelijk 0.32%, 0.40% en 0.36% op achteruit gaan. De leden vragen de Minister indringend om zo gedetailleerd mogelijk weer te geven welke «nieuwe mogelijkheden» er verkend worden om deze landen te compenseren. Welke concrete stappen heeft Nederland op dit terrein reeds gezet? Is het denkbaar dat de akkoorden toch doorgaan, met instemming van Nederland, zonder een afdoende vorm van compensatie?

Multilateraal Investeringshof

De leden van de commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingsamenwerking hebben van een coalitie van kritische ngo's een brandbrief ontvangen over het Multilateraal Investeringshof, waarin een aantal bezwaren worden genoemd ten aanzien van dit Hof. Het gaat om eenzijdigheid van beroep, verregaande investeringsbescherming van investeerders, geen verplichtingen voor investeerders, het buitenspel zetten van nationale rechtssystemen, het onder druk staan van onafhankelijkheid en eerlijkheid van rechtspraak en het gebrek aan een integrale belangenafweging. De leden van de SP-fractie vragen de Minister om op deze zorgpunten in te gaan, en doen een beroep op de Minister om zich ervoor in te spannen om het mandaat dat de Europese Commissie binnenkort aan de lidstaten voorlegt in openbaarheid te brengen.

Overig

De leden van de SP-fractie vernemen in reactie op schriftelijke vragen van het lid Van Dijk (2016Z24727) dat vakbonden, bedrijven en het maatschappelijk middenveld meer inspraak, ook gaandeweg, krijgen in de onderhandelingen over de *reset* van handelsverdragen. Dit juichen deze leden toe, vanwege het belang dat zij hechten aan de rol van kritische waakhond die organisaties als de vakbond en ngo's kunnen en moeten spelen in de onderhandelingen. De leden van de SP-fractie vragen de Minister op welke wijze het inspraakproces geïntensiveerd zal worden, en willen tevens weten of de Nederlandse burger meer betrokken zal worden in dit proces. Inclusieve en duurzame handelsverdragen raken immers publieke normen, waarden en belangen waar burgers zich om bekommeren. Bovendien biedt hoor en wederhoor richting de bevolking op dit terrein

een kans om de burger zich uit te laten spreken over de richting waarin de EU zich ontwikkelt wat betreft handel en globalisering.

De leden van de SP-fractie lezen in hetzelfde document tevens dat het kabinet pleit voor het openbaar maken van alle onderhandelingsmandaten en het verbinden van een maximale termijn aan elk onderhandelingsmandaat. Uiteraard zijn de leden van deze fractie verheugd om dit te horen, omdat zij menen dat de onderhandelingen over dergelijke handelsverdragen veel transparanter moeten worden. Zij vragen het kabinet om het krachtenveld te schetsen binnen de Europese context, zodat zij zich een beeld kunnen vormen van de onderhandelingen hieromtrent. Tevens willen deze leden informeren of het kabinet in gedachten reeds een maximale termijn bepaald heeft.

Kan de Minister aangeven in hoeverre zij voorstander is van het verlenen van de Algemeen Preferentieel Systeem (GSP)+ status aan Sri Lanka, die binnenkort door de Europese Commissie verleend zal worden nadat het land deze status een aantal jaar geleden is kwijtgeraakt? Volgen critici zou Sri Lanka op het gebied van mensenrechten en arbeidsrechten nog steeds niet voldoen aan de 27 Conventies die een land dient te ratificeren en implementeren om de GSP+ status te mogen krijgen.

Dezelfde vraag over het verlenen van de GSP+ status hebben de leden van de SP-fractie inzake Bangladesh. De leden wijzen erop dat internationale vakbonden om een review vragen in het kader van alle vakbondsrechtenschendingen. Wat is het standpunt van het kabinet inzake het verlenen van deze status? Is de Minister bekend met de genoemde oproep, en in hoeverre kan zij deze ondersteunen?

Inbreng CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie lezen in het Verslag van de Handelsraad van 11 november jl. dat Nederland het belang heeft benadrukt van een substantieel milieueffect van het Milieugoederenakkoord (EGA). Onduidelijk in deze is wat de hierop betrekking hebbende groene goederen zijn. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister of inmiddels bekend is wat deze goederen zijn.

De TTIP-onderhandelingen zijn opgeschort in november 2016 tot de nieuwe president van de VS geïnaugureerd zou worden. De leden van de CDA fractie vragen de Minister om helderheid te verschaffen wat de stand van zaken nu is omtrent de Trans-Pacific Partnership (TPP)-onderhandelingen. Tevens vragen de leden van de CDA-fractie naar de strategische kansen die de huidige impasse biedt. Anderzijds vragen de leden van de CDA-fractie of de Minister een reflectie kan geven op een mogelijke opschorting van de onderhandelingen door de EU omdat een toenemend aantal maatregelen van de VS in strijd lijken te zijn met Europese waarden.

Het CETA-verdrag is inmiddels goedgekeurd door het Europees parlement en zal naar verwachting in april voorlopig in werking treden. Aangaande het CETA-verdrag heeft de Minister op verzoek van de Kamer in een brief aangegeven welke mogelijke negatieve effecten dit verdrag heeft voor bepaalde sectoren en wat de regering daaraan ter compensatie zal doen. Zo blijkt dat CETA een negatieve impact kan hebben op EU-producenten van rundvlees en varkensvlees. De Minister stelt echter dat de schade voor de Nederlandse sector naar verwachting mee zal vallen en dat in de handelsakkoorden zelf bovendien afspraken zijn gemaakt om mogelijke nadelen te mitigeren en de Europese en Nederlandse (deel)belangen te verdedigen. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister om concreet

te maken welke mitigerende maatregelen in voorbereiding zijn, of waaraan gedacht wordt.

Tevens vragen de leden van de CDA-fractie aan de Minister om aan te geven welke kansen er ontstaan voor Nederland en de EU nu de VS de onderhandelingen over TPP heeft gestopt. Ziet de Minister hierin mogelijkheden of zelfs een noodzaak voor de EU om onderhandelingen met deze Aziatische landen te open?

Inbreng PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele Raad Buitenlandse Zaken over Handel op 2 en 3 maart a.s. in Valletta, Malta.

In een recent interview over TTIP gaf de Minister aan dat «een deel van het werk van TTIP in de diepe la zal verdwijnen».¹ Kan de Minister aangeven om welk deel van het werk van TTIP het hier gaat? Hoe beoordeelt de Minister de opmerking «om desnoods zelf de stekker uit TTIP te trekken»?² Is de Minister bereid de onderhandelingen betreffende TTIP voorgoed in de la te laten liggen? Zo neen, waarom niet?

De leden van de PVV-fractie lezen dat Nederland het zou verwelkomen als in het kader van de modernisering van de douane-unie de Turkse aanbestedingsmarkt geopend wordt voor Nederlandse ondernemers. Wat is het geschatte economisch voordeel voor Nederlandse ondernemers hierbij?

De leden van de PVV-fractie lezen in het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken over Handel d.d. 5 december 2016 dat de Commissie erop wees dat het mogelijk is om op enkele «technische dossiers» van TTIP nog wel voortgang te maken, waaronder de Good Manufacturing Practices voor medicijnfabrikanten. Voor welke andere «technische dossiers» geldt dit ook? Welke lidstaten hebben aangegeven dat het belangrijk is om vast te houden aan de doelstelling van een ambitieus handelsakkoord?

De leden van de PVV-fractie vragen de Minister voorts wat de kosten voor Nederland zullen zijn indien een eventueel Multilateral Investment Court wordt opgericht? Klopt het dat alleen buitenlandse investeerders toegang krijgen tot een Multilateral Investment Court? Zo neen, waarom niet? Klopt het dat in het geval van een Multilateral Investment Court niet eerst nationale rechtsmiddelen uitgeput moeten worden? Zo neen, waarom niet? Is de Minister bereid het eventuele onderhandelingsmandaat betreffende een Multilateral Investment Court namens de Nederlandse regering openbaar te maken? Zo neen, waarom niet?

In de geannoteerde agenda voor de informele Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) over Handel op 2 en 3 maart in Valletta, Malta schrijft de Minister over «Grensoverschrijdende gegevensstromen in het EU-Japan handelsakkoord». De leden van de PVV-fractie vragen of het conceptvoorstel van de Europese Commissie voldoet aan de «TISA-resolutie» van het Europese parlement?³ Met name dat de bescherming van persoonsgegevens buiten de reikwijdte van het verdrag moet worden gehouden en dat de waarborg vrij moet zijn van voorwaarden? Wordt voorkomen dat

¹ <https://fd.nl/economie-politiek/1184847/mijn-agenda-sluit-aan-bij-de-boodschap-van-trump>

² <https://www.bnr.nl/nieuws/internationaal/10317892/europa-moet-desnoods-zelf-stekker-uit-ttip-trekken>

³ Artikel 1 (c) (iii) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0041+0+DOC+XML+V0//EN>

supranationale handelsarbiters enige macht over de bescherming van persoonsgegevens krijgen?

De leden van de PVV-fractie vragen de Minister hoe voorkomen kan worden dat na het tekenen van een verdrag met een verplichting tot het toelaten van gegevensstromen het volledig opschorten van gegevensstromen een overtreding van de «zero quota» regel kan zijn? Voldoet het conceptvoorstel hier aan? Sluit het conceptvoorstel uit dat Investor-State Dispute Settlement (ISDS)/ ICS-tribunalen of een toekomstig investeringshof uitspraken over de bescherming van persoonsgegevens gaan doen?

De Minister noemt enkele voorbeelden van belemmeringen van gegevensstromen («verplichting om kantoor te openen», «eis om alle data op binnenlandse servers op te slaan»). De leden van de PVV-fractie vragen of deze voorbeelden afkomstig zijn uit Turkije en Rusland? Zo ja, impliceren deze voorbeelden dat de Minister persoonsgegevens vrijelijk naar Turkije en Rusland wil laten stromen?

De leden van de PVV-fractie merken op dat volgens een gelekte tekst deelnemers aan de TiSA-onderhandelingen een «security clause» hebben voorgesteld.⁴ Deze is, in vergelijking met CETA artikel 28.6, zeer ruim geformuleerd. Zou een dergelijke (ruime) clause massa-surveillance toe kunnen laten? Zou een dergelijke (ruime) clause de voornoemde belemmeringen (kantoor, binnenlandse server) toe kunnen laten? Kan de uitkomst zijn dat Nederlandse bedrijven geen eenvoudigere toegang tot Turkije en Rusland krijgen, terwijl persoonsgegevens wel vrijelijk naar die landen zullen kunnen stromen, terwijl massa-surveillance toegestaan zal zijn?

Inbreng ChristenUnie-fractie

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben kennisgenomen van de brief over het flankerend beleid en handelsakkoorden. Zij stellen enkele vragen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen wanneer de Minister de goedkeuringswet voor CETA naar de Kamer verwacht te sturen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen hoe het staat met de uitvoering van de motie-Bruins (Kamerstuk 31 985, nr 30), die verzoekt om de lijsten met uitzonderingen per sector als «niet-EU-only» aan te merken en voor te leggen aan de Kamer, zodat het parlement zich er nog over kan uitspreken. Zij wijzen op de uitgebreide lijsten met uitzonderingen per sector in het CETA-verdrag, die nationale lidstaten mogelijkheden geven om sectoren of publieke diensten te beschermen. De motie spreekt de wenselijkheid uit dat belangrijke onderdelen van CETA door het Nederlandse parlement kunnen worden beïnvloed. Op welke manier kan de Kamer zich uitspreken over de uitzonderingen per sector? Is er ruimte voor de Kamer om aanvullingen en wijzigingen door te voeren voor de Nederlandse uitzonderingen per sector? Wat bedoelt de Minister met de opmerking dat het kabinet met de Kamer in discussie gaat, «mocht dit nopen tot aanvullende maatregelen voor bepaalde groepen of sectoren»? Betekent dit ook dat er ruimte is om met aanvullingen en wijzigingen in het CETA-verdrag sectoren te beschermen als de Kamer daarom vraagt?

---

⁴ TiSA, Annex on electronic commerce, artikel 13 http://www.bilaterals.org/IMG/pdf/annex_on_electronic_commerce.pdf

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen waarom Nederland slechts voor één sector uitzonderingen heeft gevraagd, terwijl Duitsland voor 13 sectoren uitzonderingen heeft bedongen, onder meer op het vlak van gezondheidszorg, visserij en sociale zekerheid. Kan de Minister toelichten waarom Nederland hier niet op heeft ingezet?

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het klopt dat het opnemen van een negatieve lijst betekent dat alle sectoren die niet zijn opgenomen in de negatieve lijst geliberaliseerd worden of kunnen worden. Zij wijzen ook op de wens van het Europees parlement om in TTIP juist om deze reden geen negatieve lijst op te nemen. Waarom is niet gekozen voor een positieve lijst die benoemt welke sectoren wel geliberaliseerd worden?